

quod una natura in tribus personis realiter distin-
ctis existat, quam quod unum corpus in pluribus
locis inter se distantibus collocetur; nam corpus
cum illis nullo modo identificatur, benè tamen na-
tura divina cum tribus personis. Cùm ergo hæ-
retici credant mysterium Trinitatis, & Incarnationis,
immerit rejecint mysterium Eucharistie, &
realem Christi presentiam sub speciebus panis &
vini, ob rationes adductas.

17. Respondeo secundò, quod licet mysterium Eucharistie sit supra rationem, & intellectus hu-
mani captum transcendat, non est tamen contra rationem, nec veræ Philosophiae principiis ullo modo repugnat. In primis enim, licet de ratione accidentium sit habere aptitudinem ac propensionem naturalem ad inherendum subiecto, non est tamen de eorum ratione essentiali inesse actu, sed possunt conservari divinitus sine subiecto. Sicut licet de ratione substantiae sit habere aptitudinem & propensionem ad subsistendum in se & per se, tamen humanitas Christi in mysterio Incarnationis privatur propria hypostasi & subsistentia, ut in altero, scilicet in Verbo, subsistat. Deinde nullam implicat contradictionem, quod corpus aliquod liberetur ab extensione locali, sibi connaturaliter debita; quia de essentia corporis non est extensio illa actualis, & dispositio partium in loco, secun-
dum quandam correspondentiam ad illum, sed ex-
tentio tantum in ordine ad se, quæ consistit in ipsa multitudine partium ex quibus constat ipsius enti-
tas, apta coextendi loco, & spatio divisibili. Unde licet corpus Christi in Eucharistia careat exten-
sione locali, & ponatur in indivisibili, non propterea definit habere duas aures, duo brachia, duos pedes, & quotquot partes habebat antea; neq; propere definiit caput esse unitum immediate collo, & non peccatori, collum autem humeris & non pedibus: quamvis haec omnia secundum locum simul sint, & unico spati puncto claudantur. Demum esto re-
pugnet, idem numero corpus esse simul in pluribus locis circumscriptivè (de quo disputant Philosophi in libris physicorum) non tam implicat, quod sit in uno circumscriptivè, & in pluribus aliis sacramentaliter: unde corpus Christi potest esse præsens in celo circumscriptivè, & ad dexteram Patris, in propria specie sedere, & in pluribus altaris simul existere. Nec enim (inquit Tridentinum sess. 13. cap. 1.) hac inter se pugnant, ut ipse Salvator noster, semper ad dexteram Patris in celis assideat, iuxta modum existendi naturalem, & in multis nibilominus aliis locis, sacramentaliter præ-
sens sicut substantia nobis adsit. Unde egregie Pater Nicolai in Scholiis ad artic. 5. qu. 76. Impertinens & frustraneum est, ad veritatem Eucharistie aſtruen-
dam, in magis periculose & noxiis, quam profi-
cium & securum ad eam defendendam, ut unum cor-
pus aſeratur circumscribi pluribus locis posse, vel in pluribus locis per sua quantitatis extensionem esse; quia cum illo modo existendi, qualitercumque aſtrua-
tur, nihil commune habet modus proprius quo Christus est singulariter in Sacramento; nec iisdem ac ille incommodis est obnoxius: putat ut corpus Christi dicatur simul esse supra se ac infra se, simul dextrorum sibi ac sinistrorum, sicut omnino necesse est in corporibus localiter extensis contingere. Prater alias plures antilogias vel contradictiones inde necessario consequentes, ut quod simul sedere idem corpus ac stare possit, vel quiescere simul & moveri, & similia, cum nihil tale modus corporis Christi sacramentaliter patiatur.

§. I.

Substantia panis & vini in corpus & sanguinem Christi Domini, secundum se totam converitur, unde, & vera datur transubstantatio in Eucharistia Sacramento.

2. Definita est hæc veritas orthodoxa in pluribus Conciliis: Primo quidem in Concilio Romano sub Gregorio VII. in quo Berengarius (ut supra vidimus) secundum suum errorem, quo transubstantiationem negabat, retrahavit. Secundo in Lateranensi sub Innocentio III. ubi dicitur panem & vinum transubstantiari in corpus & sanguinem Christi.

Christi. Tertiò in Constantiensi sess. 8. ubi damnatur error Vviclef, dicentis substantiam panis & vini manere in Sacramento altaris. Quartò in Florentino, in instruētione Armenorum, ubi disertis verbis ponitur hæc mutatio panis & vini in corpus & sanguinem Christi. Demum in Tridentino sess. 13. can. 2. ubi sic habetur: Si quis dixerit, in Sacramento Eucharistie remanere substantiam panis & vini, una cum corpore & sanguine Christi, anathema sit.

3. Idem passim docent SS. Patres: In primis enim Ambrosius tam aperte loquitur de transubstantiatione, seu mutatione panis in corpus Christi, ut summa impudentia esset id revocare in dubium: Nam lib. de sacram. cap. 4. sic ait: Tu forte dicis mens panis est usitatus, sed panis iste est panis ante verba Sacramentorum: ubi acceſſerit consecratio, de pane fit caro Christi. Et rursus cap. 5. Antequam consecratur panis est, ubi autem verba Christi acceſſerunt, corpus est Christi. Ante verba Christi, calix est vini & aquæ plenus; ubi verba Christi operata fuerint, ibi sanguis efficitur qui plebem redemit. Et lib. de mysteriis initiadis cap. 9. Quantis (inquit) utimur exemplis, ut probemus non hoc esse quod natura formavit, sed quod benedictio consecravit: majorēque esse vim benedictionis, quam natura, quia benedictione etiam natura ipsa mutatur? Virgam tenebat Moyses, projecta eam, & facta est serpens. Postea narrat multa alia miracula Moyis, Eliae, & Elizaei, tandemque sic concludit: Quid si tantum valuit humana benedictio, ut naturam converteret, quid dicimus de ipsa consecratione divina, ubi verba ipsa Domini Salvatoris operantur? Nam Sacramentum istud quod accipit, Christi sermone conficitur. Quid si tantum valuit sermo Eliae, ut ignem de celo deponeret, non valebit Christi sermo, ut species mutet elementorum? De totius mundi operibus legitur: Quia ipse dixit & facta sunt, ipse mandavit & creata sunt. Sermo ergo Christi, qui potuit ex nihilo facere quod non erat, non potest ea que sunt in id mutare quod non erant? Non enim minus est, novas rebus dare, quam mutare na-
turas.

4. Demum eadem veritas ostenditur ratione S. Thomæ q. 75. art. 2. Veritas & proprietas verborum forma consecrationis, Hoc est corpus meum, requirit ut panis non remaneat, sed convertatur in corpus Christi. Nam pronomen demonstrativum hoc, significat substantiam sub speciebus latenter, quare si substantia panis sub illis post consecrationem remaneret, sensus horum verborum, Hoc est corpus meum, esset, substantia panis est corpus meum, quod est aperte falsum. Unde non fuisse a Christo dicendum, Hoc est corpus meum, sed hic est corpus meum. Sola enim intima unius in alio præsentia, non sufficit ut unum possit de alio prædicari; nam quando corpus Christi exiit de sepulchro, intime erat præsens in lapide, quia in illo erat penetrativè, & tamen non poterat signato lapide, verè dici, Hoc est corpus meum, sed duntaxat, hic est corpus meum.

Confirmatur & magis illustratur hæc ratio, & simul occurrit instantia quæ fieri potest in contrarium: Pronome Hoc applicari potest rei vel substantiae, quæ ex natura sua, vel arte & usu communia, aliam continere apta est, cuiusmodi sunt crumenæ, dolium, arca, &c. vel rei seu substantiae, quæ non est apta continere aliam, ut est triticum v. g. vel panis & similia. Priori modo, in satis propria, comuni, & usitata significatione, designare potest substantiam contentam sub alia substantia: ut cum de marsupio, vel de dolio dicimus: Hoc est aurum

*aurum meum: Hoc est vinum meum: Secùs verò posteriori, si enim sub pane conderetur argentum; non rectè diceret quis demonstrando panem, hoc est meum argentum. Cùm ergo substantia panis, nec ex natura sua, nec ex usu communi hominum, apta sit ad continendum corpus Christi, non potest signatà tali substantià in Sacramento, dici: Hoc est corpus meum, subindeque verba illa Christi verificari nequent, nisi substantia panis in corpus Christi convertatur. Unde Guitmundus lib. 3. de corporis & sanguinis Christi veritate: *Hos impanatores ipse Dominus verbo oris sui interfecit, cum accipiens panem, gratiasque agens, ac benedicens, ait: Hoc est corpus meum. Non ait in hoc latet corpus meum. Nec dixit, in hoc vino est sanguis meus, sed dixit: Hic est sanguis meus.**

7. Hanc rationem D.Thomae ex verbis Christi desumptam, sacram Concilium Tridentinum sess. 13. cap. 4. confimat his verbis: *Quoniam Christus Redemptor noster corpus suum id quod sub specie panis offerebat, vere esse dixit, idè persuasum semper in Ecclesia fuit, idque nunc denuò hac sancta Synodus declarat, per consecrationem panis & vini, conversionem fieri totius panis in substantiam corporis Christi Domini, & totius substantia vini, in substantiam sanguinis ejus.* Unde non est tuta Scotti Durandi, aliorumque Scholasticorum sententia, existimantium futuram veram consecrationis formam, etiam substantia panis remanceret in Eucharistia, & sola Ecclesiae autoritate de fide transubstantiationis constare. Nam transubstantiationem ex verbis Christi colligi, sacram Concilium aperte declarat.

8. Adversus haec opponunt in primis Lutherani quod Eucharistia à Scriptura & Patribus saepius appelletur panis, ut 1. Corinth. 10. *Panis quem frangimus nonne participatio corporis Domini est?* Sed facile responderetur, illam ita vocari, vel quia est ex pane, ut materia transeunte, ut enim supra annotavimus, solent substantia in aliis transmutatae, eo nomine nuncupari, quo ante conversionem vocabantur. Vel quia refinet species, proprietates, & operationes panis.

9. Objiciunt secundò, Damascenum lib. 4. de fide cap. 14. dicere Christum cum pane & vino conjunxit suam Divinitatem. Sed hoc intelligendum est de pane & vino remanentibus quoad species duntaxat, ut sequentia verba declarant: *Corpus enim secundum veritatem conjunctum est dicitur, quod ex sancta Virgine corpus est. Non quod ipsum corpus assumptum è celo descendat; sed quod ipse panis & vimum transmutetur in corpus & sanguinem Dei.* Et paulò post addit, panem & vimum per invocationem & adventum Spiritus Sancti, transmutari in corpus & sanguinem Christi, sicut cibus & potus convertuntur in substantiam aliti, ita ut non sint duo, sed unum & idem.

10. Objiciunt tertio haec verba Theodorei Dialogo 2. quæ difficilia & obscura videntur: *Signa mystica post sanctificationem à natura propria non recedunt: manent sequidem in priore substantia, figura, & forma. Sed huic testimonio dupliciter responderi potest: Primo dicendo cum Cardinali Peronio, non sic legendum esse hunc Theodorei locū, sed hoc modo: signa mystica post sanctificationem manent in priori substantia & figura & forma. Et juxta hanc lectionem sensus planus est, significatur enim, eadem accidentia, quæ in priori substantia panis & vini erant, post utriusq; conversionem remanere ut prius, immutata, & à natura sua non recedere, id est à virtute quam habent naturali, afficiendi sensum, nutriendi, &c.*

QUARTUS

Secundò responderi potest cum Patre Nicolai in scholis ad art. 1. qu. 75. per substantiam eo loco non intelligi eam quæ dat esse substantiale, & constituit prædicamentum substantia, atque accidentibus opponitur; sed nomine substantia significati essentiam, quæ ipsis accidentibus tribuitur & à Gracis *sua* appellatur. Unde verbis illis solum Theodoretus intendit, post sanctificationem manere eandem accidentium seu symbolorum essentia, & ipsa post consecrationem eisdem habere proprietates naturales ac antea, eodemque præstare effectus, puta nutritio, visum vel tactum afficeret, &c. ut ex adjunctis ibi patet, cum subjungitur: *Et vide ri & tangi possunt, sicut prius.*

11. Objiciunt quartò: Accidentia sine subiecto non posse manere, & id quod remanet in Eucharistia post consecrationem, posse alterari & corrumpi in vermes, ut experientia manifestum est. At hoc non fieret, nisi remaneret substantia panis & vini, quæ esset subiectum harum mutationum: Ergo, &c. Sed ad primum capite præcedenti responditur. Ad secundum verò patebit soluto infra cap. 7. ubi explicabimus, quomodo ex speciebus Sacramentalibus aliquid generari possit.

12. Ex dictis colligitur primum, substantiam panis & vini non uniri hypostaticè Verbo Divino, sicut ei unitur humana natura, ut videtur docere Rupertus lib. 2. de inv. officiis cap. 2. Quod enim manet in sua substantia alteri hypostaticè unitum, non convertitur in illud, unde in mysterio incarnationis credimus manere humanitatem in substance, quia unitur hypostaticè Verbo Divino: Sed substantia panis in corpus Christi convertitur, ut ostensum est: Ergo non unitur hypostaticè Verbo. Addo quod absurdum videtur, quod Verbum Divinum dicatur impanatum, sicut dicitur incarnatum.

Colligitur secundum, post consecrationem non remanere nec materiam panis, ut afferit Durandus, nec ejus substantiam, ut docet Gofredus, nec ejus existentiam, ut probabile existimat Bannez, quia Tridentinum supra citatum, expresse docet in Eucharistia fieri conversionem totius substantiae panis & vini in corpus & sanguinem Christi, remanentibus duntaxat speciebus.

§. II.

Transubstantiatio Eucharistica est actio productiva corporis Christi, non absolute & simpliciter, sed tali modo, nimis ex substantia panis, in ipsum Christi corpus conversa.

13. Prima pars hujus assertionis colligitur ex SS. Patribus, qui transubstantiationem Eucharisticam verbis productionem significantibus explicat, Cyprianus enim vel Author sermonis de cœna Domini, de Christo sic loquitur: *Hodie verissimum corpus suum creat, ac pie sumentibus dividit.* Ambrosius lib. 3. de Sacram. cap. 4. *De pane fit corpus Christi.* Augustinus relatus can. *Virum sub figura de consecrat, dist. 2. ait per Spiritum Sanctum creari, & ex substantia panis effici corpus Christi.* Damascenus lib. 4. de fide cap. 14. *Panem & vimum corpus & sanguinem suum fecit.* Notum est etiā illud Hieronymi epist. 1. ad Heliodorum: *Absit ut de his quidquam sinistrum loquar, qui Apostolico grandi succedentes Christi corpus sacro ore consciunt.* Hinc SS. Patres Sacerdotium appellant, stupendum miraculum, omnium ornamentorum præstantissimum, bonorum omnium quæ in hominibus sunt apicem, divinum quoddam, omniumque quæ inter homines expetuntur velut extremam metam.

14. Ratio

DE EUCHARISTIÆ SACRAMENT. 119

14. Ratio etiam suffragatur: nam omnis conversio substantialis, est vera productio substantialis: Sed transubstantiatio Eucharistica est conversio substantialis, nam per eam convertitur substantia panis in substantiam corporis Christi: Ergo est vera productio substantialis. Minor patet, Major verò probatur, tum quia productio est aliquid non men commune ad creationem, generationem, educationem, & conversionem. Tum etiam, quia nulla est actio conversiva unius rei in aliam, sine actione productiva, vel reproductive ejus in quod fit conversio, ut cum uxor Lotu conversa est in statuam salis, virga Aaron in serpentem, & aqua in vinum, in nuptiis Cana. Tum denique, quia communicatio seu influxus aliquis esse substantialis, est vera productio, ut patet in emanationibus divinis, quæ dicuntur productiones, hoc ipso quod essentia divina quæ est in Patre, alii suppositis divinis intelligentie & amore communicatur. Similiter communicatio esse divini facta humanitati assumptæ, dicitur productio Dei hominis, & per eam Verbum Dei caro factum est: Sed omnis conversio substantialis, est cōmunicatio seu influxus aliquis esse substantialis, cum per hoc differat conversio substantialis ab accidentalib; quod per illam fit transitus in aliquod extremū substantialis, per istam verò in extremū duntaxat accidentale, ut cum subiectu de albo fit nigrum, vel de calido frigidum: Ergo omnis conversio substantialis, est vera productio substantialis.

15. Confirmatur: Per conversionem Eucharisticae corpus & sanguis Christi incipiunt esse sub speciebus panis & vini: Sed ibi non incipiunt esse, per actionem adductivam, ut existimat Scottus, Bellarmus, & Vasquez: nec per unionem corporis & sanguinis Christi cum speciebus panis & vini, ut censet Valentia; neque per conservacionem corporis & sanguinis Christi sub speciebus Eucharisticis, ut afferit Suarez: Ergo solum per productionem corporis & sanguinis Christi, ex substantia panis & vini, ut docent Thomistæ, & plures alii. Major patet, Minor verò probatur quantum ad singulas partes. Et in primis quod corpus Christi non incipiat esse sub speciebus Eucharisticis, per actionem adductivam, videtur manifestum; quia conversio per quam Christus ponitur sub speciebus Eucharisticis, est substantialis: actio autem merè adductiva, non est conversio substantialis, sed presentia accidentalis productio. Imò nec conversio dici potest: ad conversionem enim requiritur, ut terminus ad quem habeat incompossibilitatem cum termino à quo, alioquin in posset terminus à quo in se remanere, quod repugnat ipsius conversioni in terminum ad quem: Sed terminus ad quem actionis adductivæ corporis Christi, non habet talen incompossibilitatem cum termino à quo: Ergo talis actio non est vera conversio. Minor probatur: Terminus ad quem actionis adductivæ corporis Christi est presentia Sacramentalis: Sed hæc non est incompossibilis cum substantia panis, quæ est terminus à quo Eucharisticae conversionis; quæ presentia illa non est quantitatativa & divisibilis, sed Sacramentalis & indivisibilis, ac simili illi quæ Angelus fit præsens loco: unde sicut Angelus per hoc quod fit præsens alicui spatio, non propterea expellit substantiam corpoream quæ est in illo; ita neque in Eucharistia, ex eo præcisè quod corpus Christi fit præsens speciebus, expellit necessariò substantia panis sub eis præexistens. Nec valet quod ait Bellarmus, nempe ex intentione Dei volentis destrue re substantiam panis & vini, corpus Christi esse incompossibile cum ea. Repugnantia enim termini ad quem cum termino à quo, in vera conversione, non ex aliqua extrinseca Dei ordinatione, sed ex natura ipsius conversionis peti debet, alias omne quod ex voluntate Dei definit simul atque aliud incipit esse, diceretur in illud converti, quod absurdum est. Unde actio illa adductiva, non conversione, vel transubstantiatio, sed transpositio seu translocatio dici debet.

16. Ex his facile refellitur secunda sententia, & probatur secunda pars Minoris principalis, contra Valentiamq; enim corporis Christi cum accidentibus Eucharisticis, non est substantialis, sed accidentalis tantum, cum ex substantia & accidentibus nequeat fieri compositum nisi per accidens: Ergo conversio Eucharistica, quæ est substantialis, in tali unione consistere inequit. Præterim cum impossibile sit quod corpus Christi intelligatur unius speciebus Eucharisticis, nisi prius ibi sit, & per consequens nisi prius intelligatur actio conversiva panis in corpus Christi. Idem dicendum de actione conservativa corporis Christi sub iisdem speciebus, nam prius est rem esse alicubi, quam ibidem conservari. Præterquam quod mera conservatio, nulli loco rem conservatam affigit, sed ab omni loco abstrahit, cum eadem maneat creatio & conservatio, tametsi praesentia quotidie mutetur. Ex quo impugnata manet sententia Suarez, & probata terria pars Minoris principalis.

17. Secunda verò pars assertionis, quæ dicit transubstantiationem seu conversionem Eucharisticae, non esse actionem productivam corporis Christi simpliciter & absolutè, sed tali modo, scilicet ex alia substantia quæ in ipsum convertitur, & in cuius locum succedit, manifesta est: Quia corpus Christi simpliciter & absolutè supponit productum, & in rerum natura existens, antequam verba consecrationis à Sacerdote proferantur, & fiat conversio panis in ipsum: Ergo talis conversio non potest dici corporis Christi productio, simpliciter & sine addito, sed tantum secundum quid & cum addito, nimis ex substantia panis, & sub speciebus ejus. Quare terminus formalis & primarius transubstantiationis, neq; est sola praesentia Christi sub speciebus, neque unio corporis Christi cum illis, neque modus illud conservandi sub illis, neque corpus Christi, absolutè & simpliciter, sed corpus Christi, quatenus sit ex pane. Unde et si corpus Christi sit in celo existens, quoad animam, quæ informatur, productum per creationem, sub ratione entis, & secundum totum compositum, per generationem, sub ratione hominis; quia tamen non est productum, sub ratione talis corporis ex pane producibilis, per propriam actionem, ad hanc rationem formalem per se primò terminata, & ab ea specificatam, manet producibile iterum in Eucharistia, per actionem formaliter ipsum respicientem, secundum illam rationem, quæ licet sit una tantum in specie formaliter, potest tamen numero multiplicari in infinitum syncategorematicè. Ex quo solvuntur plures objectiones Adversariorum, quæ solum probant transubstantiationem, cum supponat corpus Christi productum, & jam existens, non posse illud produce simpliciter & absolutè, non tamen convincunt illud non posse per talē actionem produci secundum quid, & novo aliquo modo, nimis ex parte, & sub speciebus Eucharisticis.

18. Dices primò: Quod producitur transit de non esse ad esse: Sed corpus Christi per transubstantiationem non transit de non esse ad esse, cum tali